

Pasaulyje Lietuvos pėdsakų ieškantys keliautojai Žemaičiai: lietuviybės klodai užsienyje - milžiniški

Daugiau kaip 130 pasaulio šalių apkeliavę teisininkai Augustinas ir Aistė Žemaičiai turi ypatingą pomėgį - siekia unikalių patirčių ir jau 10 metų vykdo ekspedicijas, ieškodami pasaulyje išsibarsčiusių lietuviškų pėdsakų. Skaitmeninių klajoklių (*angl. digital nomad*) gyvenimą pasirinkusi pora pasakoja, kad projektas „Gabalėliai Lietuvos“ gimė pamačius, kiek daug yra svarbių, didingų istorinių lietuviškų vietų ir kiek mažai apie tai informacijos.

Neringa Budrytė | Žurnalas „Pasaulio lietuvis“

„Gabalėliai Lietuvos“ nuotraukos

Netikėtai prasidėjęs sumanymas vis augo, o jo geografija plėtėsi. Apvažiavę JAV ir Kanadą, Žemaičiai pernai surengė ekspediciją po Europą ir nusprendė imtis dar vieno iššūkio. Anksčiau viską fiksavę interneto tinklapiuose ir dalinęsi su savo sekėjais, Augustinas ir Aistė išleido ir pirmąją knygą „Gabalėliai Lietuvos: Amerika“, kurioje galima rasti beveik 1000 nuotraukų, 14 žemėlapių ir daugybę jų surinktos informacijos. Medžiagos keliautojai turi surinkę dar bent kelioms knygoms ir tikisi, kad vis daugiau dėmesio sulaukianti jų iniciatyva paskatins saugoti tokias vietas, o kai ką įkvėps sekti šiais maršrutais, ieškant lietuviškų klotų pasaulyje.

Metraščiui „Pasaulio lietuvis“ Augustinas Žemaitis išsamiai pasakoja apie

pirmąsias žiežirbas, užkūrusias tokią aistrą, ir neįtikėtinus atradimus, padedančius geriau pažinti sienų neribojamą pasaulio Lietuvą, plytinčią už jos geografinių ribų.

Augustinai, keliaujantys žmonės dažnai renkasi egzotiškas, nepažintas vietas, meno miestus, garsiausius architektūros objektus. Kuo jus patraukė būtent lietuviškas paveldas, kokia buvo pradžia?

Būtent keliaujant po miestus, kultūrinės vietas ir kilo mintis kurti „Gabalėlius Lietuvos“. Apie garsiausius pasaulio pastatus, muziejus, gamtos vietas informacijos daug – bent jau angliškai. Ruošdamasis kelionėms ir keliaudamas vis atrasdavau svarbių, su Lietuva susijusių vietų. Jos priblokšdavo savo didybe, istorine svarba mums, bet apie jas žinias tekdavo rinkti po trupinėli, net nuotraukų dažnai internete nebūdavo. Nusprendžiau visa tai surinkti į vieną vietą – www.gabaleliailietuvos.lt svetainę.

2012 m., kai viskas prasidėjo, net apie LDK pilis Ukrainoje ar Baltarusijoje internete buvo mažai informacijos. Didingieji lietuviybės Amerikoje klodai su lietuviškomis bažnyčiomis, didesnėmis už Lietuvos katedras, su senesniais už Lietuvos Respubliką lietuvių klubų rūmais ir daugiau nei pusšimčiu lietuvių kapinių apskritai galutinai „atsivėrė“ tik ekspedicijų metu, bendraujant su vyresniais lietuviais, tyrinėjant senas knygas ir tikrinant, kas likę dabar.

Augustinas prie paminklo buvusioje dipukų stovykloje Danijoje

Ar pradėdami šį projektą įsivaizdavote, kad jis pavirs į tokią didelę misiją?

„Gabalėliai Lietuvos“ augo po truputį. Iš pradžių tiesiog aplankydavau ir užsirašydavau lietuviškas vietas, kurios buvo pakeliui, ar surašydavau tas, apie kurias jau būta internete bent kokios informacijos, dažnai labai fragmentiškos.

2015 m. Australijoje jau specialiai ieškojome kontaktų su lietuvių klubais, bet dar tik ten, kur jie buvo netoli mūsų suplanuoto 11 000 km atostogų kelionės maršruto kempriu. 2016 m. Brazilijoje San Paulo lietuvių rajonui jau skyrėme visą dieną.

2017 m. vyko pirmoji tikslinė ekspedicija – per 16 dienų rytų JAV aplankėme apie 300 lietuviškų vietų, kurios sugulė į tada pradėtą www.tikslasamerika.lt žemėlapi. Žemėlapio idėją pasiūlė Lietuvos ambasada Vašingtone: buvo minimas Lietuvos Respublikos šimtmetis, pasiūlė kreiptis dėl finansavimo, nes čia jau reikėjo visos ekspedicijos, o JAV brangi šalis – viską darėme neatlygintinai kaip savanoriai, bet pavyko gauti paramos nakvynėms, transportui.

Panašiu metu išėjome iš standartinio darbo nuo 8 ryto iki 17 val. vakaro ir pradėjome dirbti sau per nuotolį, dažnai - iš užsienio, taip atsirado daugiau galimybių laiko atžvilgiu.

Nuo to laiko 2018-2023 m. JAV ir Kanadoje įvykdėme dar 5 ekspedicijas, užbaigdami minėtą žemėlapi. Tačiau žemėlapiu viskas neapsiribojo, apimtys tik plėtėsi: nuo 2018 m. įrašinėjame interviu (jie skelbiami „Gabalėliuose Lietuvos“ ir „True Lithuania“ *Youtube* kanaluose), nuo 2019 m. rengiame paskaitas pasakojimus, kurių metu dalinamės išpūdingiausiomis lietuviško pasaulio istorijomis ir vaizdais, nuo 2022 m. filmuojame ir dronu. Skelbiame filmus apie įvairių šalių, miestų lietuviškas vietas. Plėtėsi ir mūsų socialinė žiniasklaida: „Facebook“ paskyrose „True Lithuania“ ir „Gabalėliai Lietuvos“ yra daug kitur neskelbtų nuotraukų iš lietuviško pasaulio.

2023 m. ekspedicijų dienoraščius sudėjau į dar vieną svetainę *istorijos.gabaleliailietuvos.lt*. Ten - labiau mano asmeninis ryšys su tomis vietomis. Skirtingiems žmonėms patinka skirtingi dalykai: vieniems - enciklopedijos, kitiems - „gyvi“ pasakojimai, tretiems - videofilmai. Todėl stengiuosi pasiekti visus, kad lietuviškas vietas atrastų visi. Be oficialių ekspedicijų, tebeieškome lietuviškų vietų ir kitur, kai dirbame per nuotolį iš tų šalių. Esu sudėjęs į tinklapį lietuviškas vietas iš daugiau nei 40 šalių.

Į ką išvirs projektas, būtų buvę sunku numatyti, bet tinklapių, hobių turiu daugiau, visada smagu griebtis sričių, kurios, man atrodo, tyrinėtos pernelyg menkai, nesulaukia pelnyto dėmesio.

Lietuvių kapinių zona Mančesteryje, JK

Ar sunku atlikti tokį didelį darbą, juo labiau kad panašių projektų nelabai yra ir viešai prieinamos informacijos turbūt nedaug?

Sudėtingumas labai priklauso nuo vietos. Yra vietų, kurios yra puikiai išsaugotos ir žinomos, tereikia informaciją susisteminti.

Yra vietų, apie kurias prieinamos informacijos esama tik senose knygose - tada ieškau žmonių, kurie ką nors žino, ieškau lietuvių (oficialių lietuvių bendruomenių paprastai ten nėra, lietuviškai irgi dažnai niekas nebekalba), važiuoju į vietą ir žiūriu, kas ten išlikę dabar. Kartais būna blogiau, nei tikėjausi, kartais - daug geriau.

Yra vietų, kurias pamatau visai netyčia, būna didelė mįslė, kai tenka išsiaiškinti, kas ir kaip, tai trunka ne vienerius metus, bet padeda skaitytojais.

Yra vietų, kur iš pradžių atrodo viskas aišku, bet tada išgirstu unikalių, niekur neužrašytų istorijų. Kaip lietuvis kunigas sovietmečiu Kazachijoje sugebėjo pastatyti bažnyčią, kaip lietuviai pradėjo „tautų kapinių“ tradiciją prie buvusio Spasko gulago, įkūrė vienintele Kanadoje tautines kapines ar pastatė „Mindaugo pilį“ Konektikute, kodėl Ohajo lietuviams lietuviškiausias patiekalas atrodo

„lietuviška vėžlių sriuba“ ar kad Pensilvanijos lietuvių dienos yra seniausia JAV kasmetė tautinė šventė, vykstanti nuo 1914 m.

Informaciją apie lietuviškas vietas kaupiate dešimtmetį. Kiek objektų jau esate užfiksavę? Galbūt prisimenate, kuris objektas buvo pirmasis, įkvėpęs ieškoti ir kitų vietovių?

Daugiau nei 1000 objektų. O įkvėpimas atėjo palaipsniui keliais etapais. Pirmoji žiežirba – 2009 m. kelionė į Baltarusiją, kai norėjau atrasti ir LDK paveldą, bet informacijos internete buvo mažai, teko rinktis iš baltarusiškų puslapių.

Antroji žiežirba – 2012 m. kelionė į JAV, kai aplankiau lietuviškas mišias Detroito Šv. Antano lietuvių bažnyčioje (ją po metų uždarė), pamačiau didžiausias už Lietuvos ribų esančias lietuvių kapines Čikagoje bei Market Parko rajoną ir supratau, kad tai – tik ledkalnio viršūnė. Po šios kelionės prasidėjo „Gabalėliai Lietuvos“.

Kitos žiežirbos – 2015 m. kelionė į Australiją (Adelaidės lietuvių namai-muziejus, Melburno lietuvių namai), 2016 m. kelionė į Braziliją (lietuvių rajonas Vila Zelina, lietuvių bažnyčia, Lietuvos Respublikos aikštė). Ne mažiau nei pačios vietos įkvėpė susitikimai su vyresniais vietos lietuviais, išgirsdavome įdomių neužrašytų istorijų, pamatėme vietas iš vidaus. Tai paskatino gyvai rinkti žinias, o ne tik nufotografuoti pastatus ar paminklus.

Aplankėte visas lietuviškas vietas JAV bei Kanadoje, o pernai išsirengėte į ekspediciją po Europą, kur taip pat ieškojote lietuviško paveldo. Kuo skiriasi jis už Atlanto, kur lietuviai emigravo gerokai anksčiau, ir Europoje?

„Gabalėliai Lietuvos: Europa“ ekspedicija driekėsi per 11 Europos šalių, prie automobilio ridos pridėjome 22500 km. Tai yra gerokai daugiau, nei atrodytų pagal žemėlapi.

Jau seniai pastebėjau, kad lietuviškas paveldas skiriasi labiau ne pagal vietą, o pagal išeivių bangą, kuri tą paveldą sukūrė.

Pirmosios bangos išeivija dar prieškariniu (1865–1914 m.) kūrė klubus, statė bažnyčias – jų architektūra įprastesnė, dažnai būdavo samdomi kitataučiai architektai, nes savų nebuvo, o lietuviškos – tik kai kurios detalės, bet

pirmabangiams buvo svarbu turėti lietuviškas erdves. JAV pirmosios bangos lietuvių daug daugiau, bet būta pirmabangių ir Europoje, ypač Jungtinėje Karalystėje, iš tų laikų išlikusi Šv. Kazimiero lietuvių bažnyčia Londone.

Antroji banga – tai dipukai, žmonės 1944 m. pasitraukę nuo sovietų okupacijos. Jie save laikė tremtiniais, o ne emigrantais: jei ne okupacija, nebūtų emigravę. Tad jiems buvo itin svarbu sukurti labai lietuviškus gabalėlius Lietuvos, kupinus lietuviškų simbolių, patriotinių užrašų. Tarp jų buvo daug intelektualų – architektų, menininkų, jie kūrė savitą stilių, kaupė archyvus, muziejus. Iš tų laikų – išpūdingiausias Europos lietuviškas paveldas: nuo Šv. Kazimiero popiežiškosios kolegijos Italijoje ar lietuvių koplyčios Vatikane iki Vasario 16-osios gimnazijos Vokietijoje, paminklo Lietuvai Danijoje ar Anglijos lietuviškų kapinių zonų.

Trečioji banga – dabartiniai emigrantai (išvykę po 1990 m.) – patys dar daug nieko nepastatė, tačiau labai džiugu, kai jie prisijungia prie senųjų bangų paveldo išsaugojimo, įprasminimo. Tik taip jis gali išlikti.

Visgi Europoje yra unikalių dalykų. Pavyzdžiui, su jokia banga nesutampanti Vengrijos lietuvių bendruomenė, kuri susiformavo ir pradėjo paminklus statyti tada, kai Lietuva buvo okupuota sovietų. Taip pat dipukų stovyklos – tie tarpiniai punktai Vokietijoje, Danijoje, Šveicarijoje, kuriuose 1945–1953 m. gyveno antroji banga iki pasiekė savo galutinius naujuosius namus JAV, Kanadoje, Australijoje ar kitur.

Na ir, aišku, tos lietuvių bendruomenės, kurios egzistuoja nuo neatmenamų laikų, kaip Punsko krašto. Ir taip pat dar LDK laikų paveldas bei XIX a. po nesėkmingų sukilimų prieš carą emigravusių Lenkijos ir Lietuvos giminių palikimas (Prancūzijoje, Šveicarijoje, Italijoje).

Dipukų stovykloje Vokietijoje , prie lietuviško kryžiaus

Ar šis lietuviškas paveldas įvairiose šalyse būna kaip nors pažymėtas žemėlapiuose, aprašytas, o gal būna apleistas? Pasidalinkite išimintiniausiomis istorijomis!

Aprašytas ir pažymėtas būna ten, kur yra tuo užsiimančių žmonių. Pralaužti ledus sunkiausia, o paskui, padarius informaciją lengviau prieinamą, jau susidomi daugiau žmonių, keliauja į tas vietas, jas tiria. Tą matome JAV ir Kanadoje po mūsų ekspedicijų, dar seniau tai įvyko su LDK paveldu.

Europoje informacija apie lietuvišką paveldą gerai renkama Prancūzijoje, Italijoje, Lenkijoje. Nuo vietos lietuvių bei ambasadų iniciatyvos priklauso ir tai, ar tos vietos pažymimos atminimo lentomis. Čia itin pasižymėjo Šveicarijos lietuviai – nuo vilos, kurioje kūrė Maironis, iki dipukų stovyklos ir sunaikintų lietuvių kapų Leisine viskas pažymėta lentelėmis. Paviieniai paminklai pastatyti ir Vokietijoje, bet ten yra daugiau ką pažymėti.

Kai kurios vietos labai gyvos, tad ten paminklų statyti ir lentelių nėra nereikia – kaip Vasario 16-osios gimnazija, Šv. Kazimiero kolegija Romoje ar Punsko krašto lietuviški muziejai.

Jungtinėje Karalystėje, deja, daug kas sunykę – tai nemaloniai nustebino, nes lietuvių ten daugiausia Europoje. Prarasti Londono lietuvių namai bei socialinis klubas, „Headley Park“ sodyba, Mančesterio ir Bradfordo lietuvių namai. Laimė, lietuvių kapinių zonas Anglijoje dabartiniai lietuviai puikiai tvarko, puoselėja, bet norisi daugiau pristatyti ir klubų istorijas.

O įsimintinų istorijų tiek daug, kad joms reiktų atskiros knygos!

Prie Notingamo lietuvių kultūros Židinio Anglijoje

Bendruomenėms taip pat skaitote paskaitas apie lietuvišką paveldą užsienyje. Apie ką pasakojate ir kokių reakcijų sulaukiate?

Pasakojame apie išpūdingiausias lietuviškas vietas pasaulyje, unikaliausias istorijas. Rodome tų vietų nuotraukas, vaizdo medžiagą. Sulaukiame didelio susidomėjimo – dažnai žmonės sako nežinoję, kad yra tokių nuostabių lietuviškų vietų už Lietuvos ribų, kad jos tokios senos, tokios didingos, svarbios. Kartais nustebiname net visai šalia esančiomis lietuviškomis vietomis, apie kurias klausytojai nežinojo. Tai labai džiugu, nes jie susidomi, aplanko tas vietas, gal ima rūpintis.

Pavyzdžiui, kai paskleidėme informaciją apie apleistas lietuvių kapines Ledforde, Iliujoje, JAV lietuvių iniciatyva atsirado projektas „Šaknys“, kurio metu buvo sutvarkytos tos kapinės, o dabar kasmet tvarkomos vis kitos kapinės.

Kartais paties apsilankymo fakto pakanka, kad lietuvių palikuonys suprastų, jog tos vietos svarbios – tarkime, po mūsų apsilankymo Vest Frankforte (JAV) vietos lietuvių kapinėse lietuvių palikuonys pakabino trispalvę, ją radome ir ten grįžę po kelerių metų, tai tapo tradicija, o anksčiau vėliava ten neplevėsuodavo.

Ar pastebėjote, kad jaunesnės emigrantų kartos galbūt nebe taip uoliai rūpinasi šio paveldo pažinimu, išsaugojimu. Galbūt jūsų svarbiausia misija ir yra paskatinti domėtis, netgi kurti naujas lietuviškas vietas?

Tai tikrai svarbi misijos dalis. Iš tiesų, naujos emigrantų kartos kuria mažiau, tačiau viskas priklauso nuo šalies.

Vienur, kaip daugelyje Didžiosios Britanijos miestų, atsirado kažkokios „nematomos ribos“ tarp buvusių emigracijos bangų ir dabartinės ir kai kur ankstesnių bangų atstovų sukurtas paveldas nugrimzdo užmarštin.

Kitur, kaip Šveicarijoje, Italijoje, Prancūzijoje, tarp dabartinių emigrantų atsiranda žmonių, kurie tuo domisi, išsamiai tyrinėja, net kuria naujas lietuviškas vietas. Dar kitur, kaip Vokietijoje ar JAV, yra tvirtos lietuvių oazių, bet norisi, kad ta paveldo saugojimo dvasia iš jų pasklistų po visą šalį.

Yra lietuviškų vietų, kurias išsaugojo ne lietuviai – taip taip buvo atnaujintas lietuviškas paminklinis ansamblis Tistedo mieste, Danijoje.

„Gabalėliai Lietuvos“ – dvikalbis projektas, viskas yra ir anglų kalba. Tad vienas mūsų tikslų – sudominti lietuvišku paveldu ne tik lietuvius, bet ir kitataučius jo kaimynus, tai irgi įmanoma. Be kitataučių, yra ir lietuvių anūkai, proanūkiai iš mišrių šeimų, dažnai nebekalbantys lietuviškai, bet, kaip rodo JAV patirtis, jei tik jiems prieinama informacija, daug jų susidomi savo kilme ir lietuvių paveldu. Tiesą pasakius, „Gabalėliuose Lietuvos“ informaciją apie JAV daugiau žmonių skaito angliškai nei lietuviškai, ir daugybės tokių skaitytojų protėviai emigravo dar XIX a. ar XX a. pradžioje.

Aistė popiežiškojoje Šv. Kazimiero kolegijoje Romoje

2024 metų pabaigoje išleidote pirmąją knygą „Gabalėliai Lietuvos: Amerika“, kuri buvo plačiai pristatyta Lietuvoje. Kada atėjo mintis sudėti savo atradimus į knygą ir kas paskatino ją išleisti?

Iš pradžių tokios minties neturėjau. Atrodė, kad internetas – vienareikšmis privalumas, nes ten telpa daugiau informacijos ir ji akimirksniu pasiekama iš viso pasaulio, o tai itin svarbu, kai tema yra be geografinių ribų.

Internetu pateikti informaciją daug pigiau, ypač kai pats viską programuoju ir galiu pateikti nemokamai. Tai itin svarbu savo lietuvišką kilmę tik atrandantiems žmonėms, kurie dar gal neprisiruošę pirkti knygos. Informaciją internete taip pat galiu nuolat atnaujinti ir papildyti, o knygos sensta.

Bet 2019 m. pradėjęs rengti paskaitas apie lietuvių paveldą įvairiuose JAV ir Kanados miestuose, kone kiekvienoje jų sulaukdavau klausimo: „Ar bus knyga?“

Ilgainiui įsitikinau, kad žmonės vartoja informaciją skirtingais būdais. Yra mėgstančių internetą, bet yra ir tų, kuriems atrodo, kad rimti tekstai turi būti tik popieriuje, knygose. Išleidę knygą matome susidomėjimą ne tik tarp senų gerbėjų, bet ir naujų žmonių. Norime populiarinti lietuvišką paveldą svetur, taigi

stengiamės prisitaikyti ir pateikti medžiagą įvairiai.

Ar tai yra pirmoji tokio pobūdžio knyga apie Lietuvos paveldą užsienio šalyje? Kaip vyko pats leidybos procesas, su kokiais iššūkiais susidūrėte?

Būtent tokio pobūdžio – su tiek nuotraukų (daugiau nei 900) ir visų objektų žemėlapiais (14) bei tiksliomis vietomis – taip. Čia įtrauktos visos kriterijus atitinkančios vietos, visas jas be išimties autoriai aplankė patys, nufotografavo.

Bet knygų apie lietuvių užsienyje yra įvairių. Daug jų – apie bendruomenes, žmones. Visi tokie šaltiniai padėjo ieškoti tų vietų, tikrinti žinias, jei informacija skyrėsi. Bet radome ir daug niekur neaprašytų vietų, kurias padėjo atrasti jas kūrusiųjų palikuonys. Pagrindiniai ar net vieninteliai šaltiniai apie jas – gyvi pasakojimai.

Mintis apie knygą kilo seniai, bet dėl didelių kaštų tai buvo labiau svajonė. 2024 m. pastebėjome, kad Kultūros paveldo departamentas paskelbė konkursą, kurio prioritetas – knygos apie lietuvių paveldą užsienyje. Supratome, kad tai – unikali proga. Konkurse laimėjome, gavome dalinį finansavimą. Tačiau tai reiškė didelį laiko spaudimą: knygai išleisti turėjome tik pusmetį.

Nuotraukas reikėjo išrūšiuoti, atrinkti tinkamas, išskirstyti į puslapius, nuspręsti, kaip maketuoti, kokiam objektui kiek informacijos, nuotraukų skirti. Samdyti maketuotoją, redaktore, vertėją. Parašyti sutrumpintus, knygai tinkamus tekstus, parengti žemėlapius. Tekstus siųsti tų vietų lietuviams patikrinti: klaidų likti negalėjo, juk spausdinto teksto, priešingai nei tinklapiu, vėliau nepataisysi.

Ir dar visa tai daryti vykdant ekspediciją „Gabalėliai Lietuvos: Europa“. Taigi, darbo buvo tikrai daug, bet smagu, kad pavyko.

Ieškant lietuvių pėdsakų Škotijos archyvuose

Ar knygoje tilpo visi Amerikoje jūsų aplankyti objektai, ar bus tęsinys?

Tilpo visos kriterijus atitinkančios lietuviškos vietos JAV. Tiesa, kriterijai knygai kiek siauresni nei internetui – pavyzdžiui, į knygą neįtraukėme sunykusių vietų. Tęsinų gali būti, bet nebe apie JAV.

Turime surinkę medžiagos knygoms „Gabalėliai Lietuvos: Kanada“, „Gabalėliai Lietuvos: Lotynų Amerika“ bei didžiąją dalį medžiagos „Gabalėliai Lietuvos: Europa“. Apie Europą turbūt reiktų dviejų knygų – Vakarų ir Rytų. Apie Vakarus informaciją beveik surinkome, bet dalis Rytų uždaryti panašiams projektams (pvz., lietuvių tremties vietos Rusijoje).

Planuojame ekspediciją į Australiją – ten irgi pakankamai lietuvių paveldo, kad būtų dar vienos knygos ašis (tikriausiai prie Australijos prijungtume ir tolimąją Aziją bei Afriką, nes šiuose žemynuose tėra kelios pavienės lietuviškos vietos).

Taigi, manau, reiktų šešių tokių knygų, kad būtų padengtas viso pasaulio lietuvių paveldas už Lietuvos ribų: viena jau išleista, dviem turime visą medžiagą, dar

dviem - turėtume užbaigti rinkti per artimiausius dvejus metus.

Straipsnis spausdintas metraštyje „Pasaulio lietuvis“, 2025 metai Nr. 588.

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorių.

Žurnalą įsigyti galite [čia](#)

PASTABA: Interviu su A. Žemaičiu darytas 2025 m., šiemet išleista naują knygą „Gabalėliai Lietuvos: Lotynų Amerika“, jos pristatymas vyks sausio 21 d. 18.30 val. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Valstybingumo erdvė, II a., 237 kab.). Daugiau skaitykite [čia](#).